

4. Бусол О. Ю. Національні антикорупційні стратегії та участь громадськості в протидії корупції в країнах Центральної та Східної Європи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 6/3. Т. 1.

5. Костенко О. Як розв'язати вузол із політики, економіки та моралі. URL : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/problema-no1-zlochinnist>.

Близнюк Ігор Леонідович,

головний науковий співробітник лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ НА РИНКУ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ДОСТУПУ ДО ДЕРЖАВНИХ РЕЄСТРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Основним оператором ринку надання послуг з доступу до державних реєстрів Міністерства юстиції є ДП «Національні інформаційні системи» (ДП «НАІС»), яке створене Міністерством юстиції України (Мін'юстом) в травні 2015 р. Тобто ДП «НАІС» підконтрольне та знаходиться у сфері управління Міністерства юстиції України.

ДП «НАІС» є технічним адміністратором 15 Державних та Єдиних реєстрів, утримувачем яких виступає Міністерство юстиції України. Цими реєстрами, зокрема, є [1]:

- Державний реєстр актів цивільного стану громадян;
- Спадковий реєстр;
- Державний реєстр речових прав на нерухоме майно;
- Державний реєстр обтяжень рухомого майна;
- Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;
- Єдиний реєстр громадських формувань;
- Реєстр громадських об'єднань;
- Державний реєстр друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності;
- Реєстр символіки громадських об'єднань;
- Єдиний реєстр нотаріусів;
- Єдиний реєстр боржників;
- Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів;
- Реєстр суб'єктів, що надають послуги, пов'язані з електронним цифровим підписом;
- Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення;
- Єдиний реєстр арбітражних керуючих;

– Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження в справі про банкрутство, тощо.

До набрання чинності нормативно-правовими актами, якими ДП «НАІС» було визначено технічним адміністратором Єдиних та Державних реєстрів, утримувачем яких є Міністерство юстиції України, відповідні повноваження виконувало державне підприємство «Інформаційний центр» (ДП «ІЦ») («Держінформ'юст») (09.2015 р. воно було ліквідовано) [4]. При цьому функції адміністратора Єдиних та Державних реєстрів перейшли від ДП «ІЦ» до ДП «НАІС».

Щорічно ДП «НАІС» отримує з державного бюджету кошти в розмірі сотень мільйонів гривень для створення, ведення, забезпечення безперебійного функціонування Єдиних та Державних реєстрів, утримувачем яких є Міністерство юстиції України.

Користувачами Реєстрів ДП «НАІС» є нотаріуси, держреєстратори, держвиконавці, Центри надання адмінпослуг, регіональні сервісні центри МВС тощо.

Серед найбільш поширених зловживань у сфері діяльності ДП «НАІС» (раніше – ДП «Інформаційний центр») слід виділити:

– незаконну та необґрунтовану сплату даним державним підприємством роялті за придбане у афільованих приватних компаній програмне забезпечення з метою виведення бюджетних коштів з підприємства та заволодіння ними;

– необґрунтоване завищення ціни послуг, що надаються підприємством «НАІС» / «Інформаційний центр».

При цьому до останнього часу незаконна виплата роялті за використання програмного забезпечення була ключовою схемою корупції в Мін'юсті.

Так, в 2013 р. Головним слідчим управлінням МВС України було розпочато кримінальне провадження за фактом зловживання службовим становищем службовими особами ДП «Інформаційний центр», що спричинило тяжкі наслідки, за фактом розтрати майна та несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин та комп'ютерних мереж ДП «Інформаційний центр».

Досудовим слідством було встановлено, що колишні службові особи вказаного державного підприємства за попередньою змовою з посадовими особами двох пов'язаних між собою компаній розробили схему розкрадання державних коштів, яка полягала в заволодінні коштами, які надходили на рахунки ДП «Інформаційний центр» за користування послугами Державних і Єдиних реєстрів в період з 2000 по 2013 роки. Надалі ці кошти під виглядом сплати роялті перераховувалися на рахунки цих приватних підприємств і привласнювалися. Загальна сума сплачених коштів становить понад 400 млн дол. США.

Крім того, за матеріалами кримінальних проваджень, керівництво ДП «Національні інформаційні системи» Міністерства юстиції за останні роки систематично укладало з низкою суб'єктів господарювання сумнівні договори на виконання робіт і послуг, які не

виконувалися, а грошові кошти за їх нібито виконання перераховувалися на підприємства з ознаками фіктивності з подальшим переведенням у готівку.

Поряд з цим, у 2016 р. правоохоронні органи розслідували масштабні розкрадання державних коштів, виділених на закупівлю програмного забезпечення, а також створення держреєстрів [2]. Схеми розкрадання державних коштів в особливо великих розмірах здійснювалися шляхом укладання з низкою суб'єктів господарювання сумнівних договорів на виконання робіт та послуг без проведення процедури конкурсних торгів, за завищеними цінами та шляхом надання послуг, які фактично не виконувалися, а грошові кошти за їх виконання і поставку у подальшому перераховувалися на підприємства з ознаками фіктивності з подальшим виведенням за кордон на «офшорні» компанії.

До вищеописаного слід додати, що широке поширення в сфері отримання послуг з доступу до Держреєстрів Мін'юсту отримали злочини в сфері діяльності державних реєстраторів прав на нерухоме майно, здійснення незаконних реєстраційних дій у Державних реєстрах, шахрайські дії під час роботи з Єдиними та Державними реєстрами.

Серед отримавших широкий суспільний резонанс зловживань з Реєстрами ДП «НАІС» слід виділити незаконні реєстраційні дії так званих «чорних» реєстраторів (нотаріусів), які фактично призвели до системного рейдерства в Україні [3].

Таким чином, якщо узагальнити наведені вище корупційні діяння та інші зловживання, які вчиняються у сфері надання послуг з доступу до державних реєстрів Міністерства юстиції, то можна дійти висновку, що з 2015 р. (тобто року створення ДП «НАІС») і до сьогоднішнього дня тривають системні зловживання посадовим становищем службових осіб даного підприємства та вчиняються розтрата (заволодіння) бюджетними коштами, які виділяються на ДП «НАІС» (зокрема, при завищенні вартості придбаного програмного забезпечення для Реєстрів через афілійовані комерційні структури), а також коштами, одержуваними ДП «НАІС» при наданні послуг користувачам Реєстрів.

Список використаних джерел

1. Реєстри ДП «НАІС». URL: <https://nais.gov.ua/registers>.
2. Вкрадено понад 100 млн грн, виділених на комп'ютеризацію органів державної влади. URL: <https://glavcom.ua/news/vkradeno-ponad-100-mln-grn-na-kompyuterizaciyu-organiv-derzhavnoji-vladi-352282.html>.
3. Матогола В. «В Мін'юсті боротьба з рейдерством тільки починається, закінчувати її мають правоохоронні органи і суди». URL: https://rus.lb.ua/pravo/2020/02/25/450821_v_minjusti_borotba_z_reyderstvom.html.
4. Деякі питання щодо визначення адміністратора Єдиних та Державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України: наказ Міністерства юстиції України від 25.06.2015 р., №1059/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0754-15#Text>.